

Projev ruského prezidenta Vladimíra Putina na mezinárodní bezpečnostní konferenci v Mnichově 10. února 2007.

Jsem velmi vděčný za pozvání na tak významnou konferenci, kde se shromáždili politici, podnikatelé, experti a představitelé armády z více než 40 zemí světa.

Formát konference mi dává možnost vyhnout se zbytečné zdvořilosti a nutnosti hovořit učesanými a slušivými, ale prázdnými diplomatickými frázemi. Formát konference mi umožňuje říct to, co si skutečně myslím o problematice mezinárodní bezpečnosti. A jestliže se našim kolegům moje úvahy budou zdát příliš polemicky zaostřené či nepřesné, prosím Vás, nezlobte se na mne – je to přece jen pouze konference. A doufám, že nám pan Teltschik nerozsvítí „červené světlo“ po 2-3 minutách mého proslovu.

Takže. Je známo, že problematika mezinárodní bezpečnosti je mnohem širší, než jsou jen otázky vojensko-politické stability. Jde zároveň o stabilitu světové ekonomiky, překonání chudoby, ekonomickou bezpečnost a rozvoj mezicivilizačního dialogu.

Tato celistvost a nedělitelnost bezpečnosti je vyjádřena i v jejím základním principu: „bezpečí každého je bezpečím všech“. Jak řekl Franklin Roosevelt ještě v prvních dnech začínající druhé světové války: „Ať již je mír porušen kdekoliv, svět je pak vždy v nebezpečí a ohrožení“. Tato slova jsou aktuální i dnes. O tom, mimochodem, vypovídá i hlavní téma naší konference, která je tady uvedena: „Globální krize – globální odpovědnost“.

Před pouhými dvěma desítkami let byl svět jasně ideologicky a ekonomicky rozdělen a jeho bezpečnost jistily obrovské strategické potenciály dvou supervelmocí. Globální konflikt posouval na periferii mezinárodních vztahů a jednání krajně naléhavé ekonomické a sociální otázky. A stejně jako každá válka nám „válka studená“ po sobě nechala i, obrazně řečeno, „nevybuchlé bomby“. Mám na mysli ideologické stereotypy, dvojí standarty a jiné šablony blokového myšlení.

Unipolární svět, nabízený po „studené válce“, se také nepodařil.

Lidské dějiny samozřejmě znají i období jednopolárního stavu, i snahu o světovou nadvládu. Lidské dějiny toho znají spoustu. Avšak co je to unipolární svět? Tento termín je všelijak zkrášlován, ale v konečném důsledku znamená v praxi pouze jedno: je to jedno centrum moci, jedno centrum síly, jedno centrum rozhodování. Je to svět jednoho panovníka, jednoho suveréna. A to je v konečném důsledku zhoubné nejen pro všechny, kdo se nachází v rámci tohoto systému, ale i pro samotného suveréna, neboť jej to ničí zevnitř.

A nemá to samozřejmě nic společného s demokracií. Protože demokracie je, jak je známo, vládou většiny při zohledněných zájmech a názorech menšiny.

Mimochodem, Rusko, nás, neustále učí demokracii. Ale ti, kdo nás učí, se z nějakého důvodu sami učit nechtějí.

Myslím, že pro současný svět je unipolární model nejen nepřijatelný, ale také jednoduše nemožný. A to nejen proto, že při jednom centru moci nebudou v současném světě postačovat ani vojensko-politické, ani ekonomické zdroje. Ale co je ještě důležitější, sám tento model je nefunkční, neboť není a nemůže být postaven na morálně-mravním základu moderní civilizace. Přitom vše, co se dnes ve světě děje a o čemž jsme začali diskutovat teprve teď, je důsledkem pokusu o použití právě této koncepce při řešení světových záležitostí – koncepce unipolárního světa.

A jaký je výsledek?

Jednostranné a často neligitimní jednání nevyřešilo žádný problém. Co víc, stalo se generátorem nových lidských tragédií a ohnisek napětí. Posuďte sami: množství válek, lokálních a regionálních konfliktů se nezměnilo. Pan Teltschik se o tom velmi lehce zmínil. A lidí v těchto konfliktech neumírá méně, ale dokonce více, než dříve. Mnohem víc – mnohem víc!

Dnes můžeme sledovat téměř ničím neomezené a zbytečné užívání síly v mezinárodních sporech – vojenské síly, která dostává svět do víru konfliktů, které přicházejí jeden za druhým. V důsledku toho nestačí síly na řešení ani jednoho. Jejich politické urovnání se také stává nemožným.

Vidíme, že se stále víc přehlíží základní principy mezinárodního práva. Navíc některé normy, a v podstatě vlastně celý právní systém jedné země, především samozřejmě Spojených Států, překročily své státní hranice ve všech oblastech: jak v ekonomice, tak i v politice a humanitární oblasti se vnucují jiným zemím. Kdo si to nechá líbit? Tak kdo?

V mezinárodních záležitostech je stále častější snaha o řešení té či oné otázky tak, že se vychází z takzvané politické účelnosti, založené na aktuální politické konjunktuře. To je samozřejmě krajně nebezpečné. A vede to k tomu, že se už nikdo necítí bezpečně. Rád bych to zdůraznil – nikdo se necítí v bezpečí! Protože nikdo se nemůže schovat za mezinárodním právem jako za kamennou zdí. Taková politika je pak samozřejmě i podnětem pro závody ve zbrojení.

Převaha silového faktoru nutně podporuje řadu států v jejich přání získat zbraně hromadného ničení. Ba co víc – objevily se zcela nové hrozby, které byly známy i dříve, ale teď dostávají globální povahu, jako například terorismus.

Jsem přesvědčen, že jsme došli ke hraničnímu momentu, kde se musíme vážně zamyslet nad celou architekturou globální bezpečnosti.

A u toho se musíme odrážet od hledání rozumného kompromisu mezi zájmy všech subjektů mezinárodní spolupráce. Obzvláště teď, kdy se „mezinárodní krajina“ tak prudce a tak rychle mění pro dynamický rozvoj celé řady zemí a regionů.

Paní kanclérka se o tom již zmínila. Tak například celkový HDP Indie a Číny je podle paritní

kupní síly již větší, než mají Spojené státy americké a rozpočítaný podle stejného principu HDP zemí ze skupiny BRIČ – Brazílie, Rusko, Indie a Čína – je větší, než celkový HDP Evropské unie. A podle hodnocení expertů se tento rozdíl bude v dohledné historické době jen prohlubovat.

Není pochyb o tom, že se ekonomicky potenciál nových center světového růstu bude nutně měnit ve vliv politický a bude posilovat multipolaritu.

V důsledku toho nabývá na významu úloha mnohostranné diplomacie. Otevřenost, průhlednost a předvídatelnost nemají v politice alternativy a použití síly musí být skutečně výjimečným opatřením, stejně jako trest smrti v právních systémech některých zemí.

Dnes tu naopak máme situaci, kdy země, ve kterých je užití trestu smrti zakázáno dokonce pro vrahy a jiné zločince, nebezpečné zločince, i přesto se tyto země velmi snadno pouštějí do vojenských operací, které lze jen stěží označit za legitimní. A v těchto konfliktech přece umírají lidé – stovky, tisíce civilistů!

Ale pokládám si přitom otázku: copak musíme jen nečinně přihlížet různým vnitřním konfliktům v určitých zemích, jednání autoritárních režimů, tyranů, šíření zbraní hromadného ničení? Právě to bylo podstatou otázky, kterou položil kancléřce náš vážený kolega pan Liberman! Pochopil jsem přece vaši otázku správně, nebo ne? (obrací se na Libermana) A to je jistě otázka velmi důležitá! Můžeme jen nečinně přihlížet tomu, co se děje? Pokusím se odpovědět i na Vaši otázku. Jistě že nemůžeme jen nečinně přihlížet. Jistěže nemůžeme.

Ale máme prostředky k tomu, abychom čelili těmto hrozbám? Ovšem. Stačí si připomenout nedávné události. Vždyť v naší zemi proběhl mírový přechod k demokracii. Vždyť se přece uskutečnila mírová proměna sovětského režimu! A jakého režimu! S jakým množstvím zbraní včetně těch jaderných! Proč se teď při každé vhodné příležitosti musí bombardovat a střílet? Copak nám v době, kdy už nehrozí vzájemné zničení, chybí dostatek politické slušnosti a respektu k hodnotám demokracie a práva?

Jsem přesvědčen, že jediným způsobem pro rozhodnutí o použití vojenské síly coby krajního opatření může být pouze Ustava OSN. A v této souvislosti jsem buď nepochopil to, co docela nedávno řekl náš kolega, italský ministr obrany, nebo se možná vyjádřil nepřesně. Já jsem v každém případě slyšel, že užití síly může být uznáno za legitimní pouze v případě, že se o něm rozhodlo v NATO, EU nebo v OSN. Jestli si to skutečně myslí, pak máme odlišné názory. Nebo jsem se přeslechl. Užití síly může být uznáno za legitimní pouze v případě, že se o něm rozhodlo na základě a v rámci OSN. A nelze zaměňovat OSN ani za NATO, ani za EU. A až bude OSN opravdu sjednocovat síly mezinárodního společenstva, které skutečně dokážou reagovat na události v jednotlivých zemích, až se přestane přehlížet mezinárodní právo, pak by se situace mohla změnit. V opačném případě se pouze dostane do slepé uličky a těžké chyby se budou jen množit. Přitom se samozřejmě musíme snažit o to, aby mělo mezinárodní právo univerzální charakter jak v chápání, tak i v uplatňování norem.

A nelze zapomínat na to, že demokratická cesta v politice nutně předpokládá diskuzi a pracné

hledání řešení.

Vážené dámy a pánové!

Potenciální nebezpečí destabilizace mezinárodních vztahů je spojeno také se zřejmým vážnutím otázky odzbrojování.

Rusko vystupuje pro obnovení dialogu ohledně této velmi důležité otázky.

Je důležité zachovat stabilitu mezinárodněprávního základu odzbrojování a přitom zajistit kontinuitu procesu stahování jaderných zbraní.

S USA jsme se domluvili na redukci našich jaderných potenciálů na strategických nosičích na 1700-2200 jaderných nábojů do 31. prosince r. 2012. Rusko hodlá přísně dodržet své závazky. Doufáme, že i naši partneři budou jednat takto transparentně a nebudou si dávat stranou pro případ nouze pár stovek jaderných hlavic navíc. A když nám tady nový ministr obran USA prohlásí, že si Spojené Státy nebudou schovávat tyto hlavice nad počet ani na skladech, ani „pod polštářem“, ani „pod dekou“, navrhuji, abychom všichni vstali a přivítali to. Bylo by to velmi důležité prohlášení.

Rusko se nyní přísně drží Smlouvy o nešíření jaderných zbraní a mnohostranného režimu kontroly nad raketovými technologiemi a hodlá se jí držet i nadále. Zásady, které jsou obsaženy v těchto dokumentech, mají obecně platný charakter.

V této souvislosti bych chtěl připomenout, že v 80. letech SSSR a Spojené Státy podepsaly Smlouvu o likvidaci celé třídy raket středního a malého doletu, ale obecně tento dokument neplatil.

Dnes už takové rakety vlastní celá řada zemí: Korejská lidově-demokratická republika, Korejská republika, Indie, Írán, Pákistán, Izrael. Mnoho jiných zemí projektuje tyto systémy a plánuje se jimi vyzbrojit. A pouze Spojené státy americké a Rusko jsou zavázány nevyrábět takové zbraňové systémy.

Je jasné, že za těchto podmínek se musíme zamyslet nad zajištěním své vlastní bezpečnosti.

Přitom však nelze dopustit, aby se objevily nové destabilizující a high-tech zbraně, nemluvě o opatřeních proti novým oblastem konfliktů, obzvláště ve vesmíru. „Hvězdné války“, jak je známo, již nejsou fantazií, ale realitou. Už v 80. letech (minulého století) uskutečnili naši američtí partneři záchyt vlastní družice v praxi.

Militarizace vesmíru může podle Ruska mít pro světové společenství nepředvídatelné následky – nic víc a nic méně, než začátek jaderné epochy. A my jsme už mnohokrát vystupovali s podněty pro to, aby se zbraně nepouštěly do vesmíru.

Dnes bych Vás chtěl informovat o tom, že jsme připravili návrh Úmluvy o zamezení

rozmístění zbraňových systémů ve vesmíru. V nejbližší době bude poslán našim partnerům jako oficiální nabídka. Zpracujeme na tom společně!

Také nás nemohou neznepokojoval plány na výstavbu prvků protiraketové obrany v Evropě. Kdo potřebuje další etapu nekonečných závodů ve zbrojení? Velmi pochybuji, že Evropané sami.

Raketové zbraně, které by reálně ohrožovaly Evropu, s doletem kolem 5-8 tisíc kilometrů, nemá žádná z takzvaných „problémových“ zemí“ a v dohledné době a perspektivě se u nich ani neobjeví. Také hypotetický výstřel, například, severokorejské rakety do USA přes Západní Evropu je v přímém rozporu se zákony balistiky. Jak se říká u nás v Rusku, je to jako když se pravou rukou škrábeš za levým uchem.

A když jsme tady, v Německu, nemohu se nezmínit o krizi Smlouvy o konvenčních ozbrojených silách v Evropě.

Upravená Smlouva o konvenčních ozbrojených silách v Evropě byla podepsána v r. 1999. Byla v něm zohledněna nová politická skutečnost – likvidace Varšavské smlouvy. Od té doby uběhlo sedm let a zatím tento dokument ratifikovaly jen čtyři země, včetně Ruské Federace.

Země NATO otevřeně prohlásily, že Smlouvu včetně bodů týkajících se bočních omezení (rozmístění určitého počtu vojáků na křídlech) ratifikovat nebudou, dokud Rusko neodstraní své základny z Gruzie a Moldavska. Z Gruzie naše vojska odcházejí, a to dokonce zrychleným tempem. Tyto problémy jsme si s našimi gruzínskými kolegy dávno vyřešili. V Moldavsku zůstává skupina vojáků o počtu jeden a půl tisíce, která plní mírovou funkci a ochraňuje sklady s municí, které zůstaly ještě z dob SSSR. S panem Solanou pořád jednáme o této otázce, naši pozici zná. Jsme připraveni nad tím pracovat i nadále.

Avšak co se ve stejné době děje jinde? Ve stejné době se v Bulharsku a Rumunsku objevují takzvané lehké čelní americké základny o pěti tisících mužů. Tedy, NATO postupuje se svými čelními silami k našim státním hranicím a my přísně plníme smlouvu a nijak na to nereagujeme.

Myslím, že je zřejmé, že proces rozšiřování NATO nemá nic společného s modernizací aliance samotné nebo zajištění evropské bezpečnosti. Naopak, je to silně provokační faktor, který snižuje úroveň vzájemné důvěry. A máme plné právo na to, abychom se zeptali – proti komu je namířeno toto rozšiřování? A co se stalo s těmi zárukami, které dávali západní partneři po rozpuštění Varšavské smlouvy? Kde jsou ty záruky dnes? Nikdo si je ani nepamatuje. Ale dovolím si v této posluchárně připomenout, co bylo řečeno. Chtěl bych citovat z proslovu Generálního tajemníka NATO pana Wernera v Bruselu 17. května r. 1990. Řekl tehdy: „Už jen samotný fakt toho, že jsme ochotni nejít s vojsky NATO za hranice SRN, plně zaručuje Sovětskému Svazu bezpečnost“. Kde jsou ty záruky?

Kameny a betonové bloky Berlínské zdi se už dávno rozprodaly jako suvenýry. Ale nelze zapomínat na to, že její pád se stal možným také díky historické volbě, mimo jiné i našeho

národa – národa Ruska, volbě ve prospěch demokracie a svobody, otevřenosti a upřímné spolupráce se všemi členy velké evropské rodiny.

Ted' se nám však snaží vnutit nové rozdělovací linie a zdi – třebaže virtuální, ale přece jen rozdělující náš společný světadíl. Copak budeme zase potřebovat dlouhé roky, desetiletí a vystřídání několika generací politiků na to, abychom „rozebrali“ a „demontovali“ tyto nové zdi?

Vážené dámy a pánové!

Jsme také jednoznačně pro posílení režimu nešíření. Existující mezinárodněprávní základ dovoluje vyvíjet technologie na výrobu jaderného paliva pro jeho použití za mírovým účelem. A mnohé země si zcela oprávněně chtějí budovat vlastní jadernou energetiku, která bude základem jejich energetické nezávislosti. Ale také chápeme, že tyto technologie mohou být rychle přeměněny na způsob, jak získat suroviny pro zbraně.

Vyvolává to silné mezinárodní napětí. Zářným příkladem je situace s íránským jaderným programem. V případě, že světová společnost nenajde rozumné řešení tohoto konfliktu zájmů, budou světem i nadále otřásat takovéto destabilizující krize, protože prahových stran je mnohem víc, než jen Írán, a my všichni to víme. Budeme se neustále potýkat s hrozbou šíření zbraní hromadného ničení.

Loni Rusko vyslovilo návrh na vytvoření mezinárodních center na obohacování uranu. Jsme pro to, aby se taková centra zřizovala nejen v Rusku, ale i v jiných zemích, kde na legitimním základu existuje mírová jaderná energetika. Země, které si přejí rozvíjet svou jadernou energetiku, by mohly zaručeně dostávat palivo přes bezprostřední účast v práci těchto center, samozřejmě pod přísnou kontrolou MAAE.

Ruskému návrhu se podobají i poslední návrhy Prezidenta Spojených států amerických George Bushe. Myslím, že mají Rusko a USA objektivně stejný zájem na zpřísnění režimů nešíření zbraní hromadného ničení a jeho nosičů. Právě naše země, které mají ten největší jaderný a raketový potenciál, musí být také první v uplatňování nových, tvrdších opatření v oblasti nešíření. Rusko je k této práci připraveno. Projednáváme tuto otázku s našimi americkými přáteli.

Obecně vzato, mělo by jít o vytvoření celého systému politických pák a ekonomických podmínek – podmínek, za nichž by státy neměly zájem na vytvoření vlastních kapacit jaderného palivového cyklu, ale měly by možnost rozvíjet atomovou energetiku a posilovat svůj energetický potenciál.

V této souvislosti se zastavím u otázky mezinárodní energetické spolupráce. Paní Federální kancléřka se o tom také krátce zmínila a dotkla se tohoto tématu. V oblasti energetiky se Rusko orientuje na vytvoření tržních principů, které by byly jednotné pro všechny, a také transparentních podmínek. Je jasné, že cenu energonosičů má určovat trh a neměla by být předmětem politických spekulací, ekonomického nátlaku nebo vydírání.

Jsme otevření vůči spolupráci. Zahraniční společnosti se účastní našich největších energetických projektech. Podle několika analýz patří až 26 procent veškeré těžby ropy v Rusku – uvědomte si toto číslo, prosím – až 26 procent těžby ruské ropy patří zahraničnímu kapitálu. Zkuste, zkuste tady uvést nějaký příklad takto rozsáhlého podílu ruského byznysu v klíčových odvětvích ekonomiky západních států. Žádný takový příklad není! Žádný takový příklad není.

Připomenu také poměr investic, které se vkládají do Ruska a které jdou z Ruska do jiných zemí světa. Tento poměr je asi patnáct ku jedné. Tady je zřejmý příklad otevřenosti a stability ruské ekonomiky.

Ekonomická bezpečnost je oblastí, ve které by se všichni měli držet stejných zásad. Jsme připraveni poctivě konkurovat.

Ruská ekonomika pro to má stále více možností. Takto náš rozvoj objektivně hodnotí experti a naši zahraniční partneři. Tak například nedávno se změnilo zařazení Ruska v OESR: ze čtvrté rizikové skupiny přešla naše země do třetí. A chtěl bych využít příležitosti tady v Mnichově a poděkovat našim německým kolegům za jejich podíl na přijetí tohoto rozhodnutí.

Dále. Jak víte, proces zapojení Ruska do WTO vkročil do finální fáze. Podotýkám, že v průběhu dlouhých a komplikovaných jednání jsme mnohokrát slyšeli o svobodě slova, o svobodném trhu, o rovnosti příležitostí, ale z nějakého důvodu výhradně ohledně našeho ruského trhu.

A je tu ještě jedno důležité téma, které má přímý vliv na globální bezpečnost. V dnešní době mnozí mluví o boji s chudobou. Co se však děje ve skutečnosti? Na jednu stranu se na pomoc těm nejchudším zemím vyčleňují finanční obnosy – a občas značné finanční obnosy. Ale upřímně řečeno, a o tom tady také mnozí vědí, často jdou tyto peníze na rozvoj společností samotných dárcovských zemí. Ale přitom se na druhou stranu ve vyspělých zemích zachovávají dotace pro zemědělství, jiným se zamezuje přístup k vyspělým technologiím.

A budme upřímní: výsledek je ten, že se z jedné ruky rozdává „humanitární pomoc“ a druhou se nejen konzervuje ekonomická zaostalost, ale ještě se z toho těží zisky. Vznikající sociální napětí se v takových depresivních regionech nutně vyvíjí do růstu radikalismu, extrémismu, přizívuje terorismus a místní konflikty. A když se to všechno děje, dejme tomu, na Blízkém Východě, v podmínkách zostřeného vnímání vnějšího světa jako nespravedlivého, tak vzniká riziko globální destabilizace.

Je jasné, že si přední státy světa musí tuto hrozbu uvědomovat. A tedy i budovat demokratičtější, spravedlivější systém světových ekonomických vztahů – systém, který všem dává šanci a možnosti pro rozvoj.

Při proslovu na konferenci o bezpečnosti se, vážené dámy a pánové, nemohu nezmínit ani o činnosti Organizace pro bezpečnost a spolupráci v Evropě. Jak je známo, byla zřízena pro dohled nad všemi – zdůrazňuji – všemi prvky bezpečnosti: vojensko-politickými, ekonomickými, humanitárními, přičemž v jejich vzájemných souvislostech .

Co dnes vidíme v praxi? Vidíme, že tato rovnováha sil je zřejmě narušena. OBSE se snaží přeměnit na vulgární nástroj, používáný ve prospěch zahraničněpolitických zájmů jedné či celé skupiny zemí v jiných zemích. A pro tuto úlohu byl také „sešit“ byrokratický aparát OBSE, který je zcela nezávislý na zřizovatelských zemích. „Sešily se“ pro tento úkol i procedury přijímání rozhodnutí a používání takzvaných „nevládních organizací“. Formálně sice nezávislých, ale cíleně financovaných, a tedy podřízených.

Podle svých základních dokumentů je úkolem OBSE na žádost členských zemí pomáhat jim dodržovat mezinárodní normy v oblasti lidských práv. Je to důležitý úkol. Podporujeme jej. Ale neznamena to zásahy do vnitřních záležitostí jiných zemí a už vůbec ne vnucování těmto zemím toho, jak mají žít a rozvíjet se.

Je zřejmé, že takový zásah ani náhodou nepomáhá ustavení skutečně demokratických států, ale naopak, činí je závislými a v důsledku toho nestabilními z politického a ekonomického hlediska.

Spoléháme na to, že OBSE se bude řídit svými bezprostředními úkoly a budovat vztahy se suverénními státy na základě respektu, důvěry a transparentnosti.

Vážené dámy a pánové!

Na závěr bych chtěl poznamenat, že velmi často slyším směrem k Rusku výzvy od našich partnerů, včetně evropských partnerů, abychom se víc a víc zapojovali do světové politiky.

V této souvislosti si dovoluji jednu malou poznámku. Jen stěží k tomu potřebujeme vybízet a popostrkovat. Rusko je zemí s více než tisíciletou historií a prakticky vždy mělo privilegii na vedení nezávislé zahraniční politiky.

Ani dnes se nechystáme měnit tuto tradici. Přitom dobře vidíme, jak se změnil svět, realisticky hodnotíme své vlastní možnosti a svůj vlastní potenciál. A samozřejmě bychom chtěli mít co do činění s odpovědnými a také samostatnými partnery, s kterými bychom mohli pracovat na stavbě spravedlivého a demokratického světového zřízení a zajistit v něm bezpečí a rozvoj nejen pro vybrané, ale pro všechny.

Děkuji za pozornost!

Překlad projevu byl převzat ze stránek Res Publica.